

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

KADININ VAROLUŞ MÜCADELESİ “ANTABUS” İLACI

Sözcük Sayısı: 3915

Kategori: CAT 1

Araştırma Sorusu: Seray Şahiner’in “Antabus” romanında kullanılan sembolik öğelerin kadın sorunsalını aktarmasındaki işlevinin incelenmesi.

Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

I.	GİRİŞ.....	3
II.	SEMBOİLİK ÖGELER.....	4
II. A.	TELEVİZYON SEMBOLÜNÜN ROMANDAKİ YERİ	5
II. B.	DİL ÖZELLİKLERİNİN ANTABUS ROMANINDA AKTARIMI	9
II. C.	BİLİNÇ AKIŞININ ROMANDAKİ KULLANIMI	13
II. D.	“ANTABUS” SEMBOLÜNÜN YANSITILMASI.....	14
II. E.	“KAÇIŞ” SEMBOLÜNÜN ANTABUS ROMANINDA KULLANIMI	15
III.	SONUÇ.....	16
	KAYNAKÇA	18

I. GİRİŞ

İnsanlığın varoluşunun ilk zamanlarında kadınlar toplumda söz sahibi, erkekler tarafından hor görülme­yen birer varlık olarak hayatlarını sürdürmüşlerdir. Dünyadaki teknolojik devrimler ile erkek gücüne dayalı üretim ön plana çıkmış ve giderek anaerkil toplumlar ataerkil birer yapıya dönüşmüşlerdir. Toplumun gelişmesi ve ilerlemesi ile kadınlar bir varoluş çabası içine girmiş ve bir erkeğin otoritesi olmadan var olmanın anlamını keşfetmeye çalışmış, bu keşif sırasında hem kendileri hem de toplum ile birçok yönden çatıştıklarını fark etmişlerdir. Kadınlar, kendini korumak ve yaşamda kendi ayakları üstünde durmak arasında bocalamış ve ataerkil yapıya sahip olan bir sistemde kendilerini bulmak adına çaba sarf etmişlerdir. Bu süreçte erkekler tarafından fiziksel ve sözel şiddete maruz kalmışlar, aileleri tarafından baskı görmüşlerdir. Birer obje olarak görülüp namusları için savaşmış, namusu kirleneni yok sayan bir toplumla çatışmaya girmişlerdir. Kadınların ev işi yapmaya zorlandığı devirde kadınlar okumaya çalışmış, kendi ayakları üzerinde durmuşlardır. Okumayan kadınlar ise cahil görülüp evlendirilmişlerdir. İş yerinde ayrımcılığa uğramış, para kazanmak için erkeklerden daha çok çaba sarf etmeleri gerekmiştir. İşçi haklarını savunmak için ellerinden geleni yapmışlar aynı zamanda çocuklarını koruyup ailelerine bakmışlardır. Evlilikte kimi zaman boşanma hakları bile olmamış, boşananlar uyumsuz sayılmıştır. Yemek yapamayanı beceriksiz, başkaldırabilenleri dik başlı olmuş, onlara erkeklerin öyle kadınları sevmeyeceği söylenmiştir. Zaman ilerledikçe kadınlar daha da kalıplar içine sıkıştırılıp konmuş, erkeklerin göz zevkine uygun sürekli değişen güzellik standartları konulmuştur. Bunlar böyle ilerlerken kadınlar yılmamış kendi başlarına var olmuşlardır; kendi paralarını kazanmış, iş kurmuş ve kariyer yapmışlardır. Okumuş, öğrenmiş ve bilgilenmiştir ve toplumda kendini kanıtlama çabası içine girmişlerdir. Kadınlar kendi eşitliği ve adaleti için hala bu durumu sürdürmektedir. Kadınların toplum içinde karşılaştığı ayrımcılık, şiddet, adaletsizlik ve birçok benzeri şey her geçen gün artmaktadır.

Seray Şahiner'in "Antabus" adlı romanında kadınların hor görüldüğü, erkek otoritesi altında yaşadığı bir toplumda Leyla adlı karakterin kendi kaderini değiştirme ve bir birey olarak var olma çabası ele alınmıştır. Yapıt, erkeklerin otorite kurduğu bir toplumda kadınların erkekler ne isterse yapması ve kadına şiddetin normalleştirildiği bir ortamda yaşamanın bir kadın gözünden yansıtılmasını konu almaktadır. Leyla, adaletsiz bir düzen içinde, toplumda erkek figürünün gölgesinde kalmış, kendi zevkleri uğruna erkeklerin kadınlara şiddet uyguladığı bir ortamda kendini -ve eserin devamında dünyaya gelen çocuklarını- korumak, çocukluğundan itibaren yaşadığı baskıcı çevrenin etkisinden kurtulmak amacıyla toplumla çatışan bir figürdür. Leyla, romandaki akış yönü sebebiyle bir karakter olsa da toplumdaki birçok "kadın tipini" yansıtmaktadır. Eserde sembollerin ve bunları destekleyen edebi sanatların kullanımı ile Leyla'nın toplumdaki birçok kadının yaşadığı erkek otoritesi altında yaşarken kendi ayakları üstünde duran bir kadına dönüşümü anlatılmaktadır.

II. SEMBOLİK ÖGELER

Sembolik ögeler anlatımı zenginleştirmek adına dili aktarma amacı güderek kullanılan imgelerdir. Bir düşüncenin, nesnenin, niteliğin veyahut bir önermenin aktarılmasında simgesel anlam taşımaktadır. Duygusal etki ve derin bir anlam yaratmak için kullanılmaktadır. "Antabus" adlı yapıtta da gerek dil özellikleri gerekse sıkça tekrar edilen kelimeler üzerinden sembolik ögelerin varlığını belirtmek mümkün olmakla birlikte bu tekrarlar kadın sorunsalını yansıtmada bir aracı görevi görmektedir. Leyla karakteri yapıtta kendini kullanılan sembolik ögeler ile belirtmekte, kimi zaman ironi yaparak kimi zaman da doğrudan aktarım yapılarak kadın sorunsalının anlatımında kendini belli etmektedir. Sembolik ögeler başlıca televizyon, antabus ilacı, dil kullanımı ve Leyla'nın kaşışdır. Leyla karakterinin kadın olarak toplumda yer edinme çabası sembolik ögeler yardımıyla olay akışına katkıda bulunarak kadın sorunsalını aktarmaktadır.

II. A. Televizyon Sembolünün Romandaki Yeri

Leitmotiv tekniği belirli tema veya kelimelerin birden fazla kez tekrar etmesi ile oluşan bir tekniktir. Sembollerin kullanılmasında ve aktarılmasında tercih edilen etkili bir aktarım gücüne sahiptir. Televizyon “Antabus” adlı yapıtta kadınların dış dünya ile bağlantı kurduğu bir araç olarak kullanılmaktadır. Televizyon, yapıtta leitmotiv olarak yer alarak sembolik öğelerin kullanımına katkı sağlamıştır. Eserde sıklıkla görülen bu leitmotiv dünyada olup bitenleri aktarırken bir yandan da yapıttaki ana figürün, Leyla’nın, evden kaçmak için adım adım gerçek hayatla bağlantı kurmasını sağlamıştır. Eser, “*Kızıyla ölüme atladı.*” (Şahiner, s. 9) şeklinde bir “televizyon” haberi ile başlamaktadır. Kızıyla ölüme atlaması romandaki sorunsalı ortaya koymakta ve eserin bir kaçış üzerine kurgulandığını anlatmaktadır. Televizyon herkesin, genelde de evde oturup ev işi yapan kadınların gün içindeki en iyi arkadaşıdır. Televizyon, hayatta sahip olunamayan veya insanların gözlerini boyamak amacıyla kullanılan; kimilerinin dertlerini anlayan ve bazen yeterli ve doğru bilgiye kolaylıkla ulaşılabilen, günümüzün en önemli medya aygıtlarından bir tanesidir. Eserde leitmotiv olarak kullanılması televizyon izleyen herkesin dikkatini habere çekmek, merak uyandırmak ve izleyen kadınların Leyla karakterinin durumunu görmesini sağlamak amacı gütmektedir. Leyla karakteri kadın olduğu için evden çıkamamakta ve televizyon ile kendini oyalamaktadır. Her şeyi televizyondan öğrenmiş olup gerçek dünya ile bağlantısı televizyon ile olmaktadır.

Televizyon yardımıyla bir yandan da “Mazlum” adlı bir kişilik yaratılmaktadır. “*Ben gözümü sende açtım!*” (Şahiner, s.13) şeklindeki televizyon repliği ile klişe bir anlatım tercih edilirken Leyla’nın bu söze yaklaşımı, kadınlara yüklenen namus meselesini vurgulamaktadır. “Gözümü sende açtım.” repliğinden kadının erkek baskısı altında yaşadığı toplumda diğer erkeklerden farklı bir bakış açısına sahip olan bir erkek var olunca kadının hayata başka şekilde baktığını anlatmaya çalışmaktadır. “*Gözünü bende açtın da bacağını kimde açtın?*” (Şahiner, s.13) repliği ile Leyla figürü kadınlara yapılan namus baskısını hissetmekte ve namusu dert

etmeyen Mazlum tiplerini yaratmaktadır. Aslında böyle bir karakter eserde yoktur fakat bu tiplerdeki erkeğin aktarılma şekli Mazlum'un sözlükteki anlamı gibi boyun eğen, uslu, uysal bir tip olması, toplumdaki Mazlum gibi erkek tiplerinin bir kadına bile söz geçiremeyeceğinden yola çıkılmış ve bu erkek tipine güçsüz bir kişilik görüntüsü katmıştır. Bu düşünce eserde yer alan erkek tiplerleriyle çatışmaktadır. Otoriter erkek figürü yerine boyun eğen bir erkek figürü yaratılmış, namusa bakmayan erkeğin zaten boyun eğen bir kişilik olduğu aktarılmıştır.

Kadın tipinin bastırılmış duyguları da televizyon yardımı ile aktarılmaktadır. İsteddiği zaman istediği şeyi elde edemeyen veya yapamayan bir kadının heves ettiği şeyi yarıda bırakmasına neden olan bir toplum yapısı eserde anlatılmaktadır. Televizyon, kadın tiplerinin söndürülmüş duyguları anlatılırken bir araç görevi görmüş ve kadınların toplum ve eserde de görüldüğü üzere erkek ile aile baskısı sebeplerinden dolayı söyleyemediği sözleri aktarma amacı güdülmüştür. Televizyon leitmotivinde kullanılan bu bağlamda kullanılan haber başlığı ise "Reflü"dür. Reflü, hastalık olarak mide asidinin yemek borusundan yukarı doğru yakıcı bir şekilde çıkması durumudur ve eserde reflü Leyla karakterinin hayatı boyunca söyleyemediği ve boyun eğmek zorunda kaldığı sözleri temsil etmektedir. Reflü giderek artan ve sonrasında ciddi mide ve yemek borusu problemlerine yol açabilecek bir hastalık olup eserin olay akışında Leyla'nın reflüsü olarak adlandırılabilirdi, içindeki sözleri söyleyemeyişinin gitgide dışa vurulduğu görülmektedir. Babasına kocasının onu dövdüğünü söyleyememesi, bunu içinde tutması toplumun eş ilişkileri hakkında yaptıklarına yapılan yorumlardan biridir. Ev içinde olanın başkasına anlatılmaması gerektiği toplum tarafından düşünülmektedir, bu sebepten ötürü Leyla söylemek istediği şeyleri içinde tutmakta ve dışa vuramamaktadır.

Kadın-erkek ilişkilerinin erkeğin cinsel dürtüleri ve toplumsal kişilik özellikleri ve rolleri üzerindeki bir akışta ilerlediği görülebilmektedir. Erkeğin bakir kadına olan ilgisini televizyon başlıkları da aktarmaktadır. Ömer ile Leyla'nın ilişkisi baskın erkek olan Ömer'in isteklerine ve erkekliğine göre ilerlemektedir. Ömer, Leyla'nın doğallığına ve masumluğuna

bakarken Leyla ise Ömer'i kendini ailesinden ve toplum baskısından kurtaracak bir figür olarak görmektedir. Ömer karakteri Leyla'nın onu beğenmesinden faydalanarak kendisinin cinsel duygularını tatmin etmesi adına ona yakınlaşmaktadır çünkü Ömer'in ilgisini namuslu kadınlar çekmektedir. *"Muhitinize mi geldik küçük hanım?"* (Şahiner, s.21) şeklinde yer alan televizyon repliği ile erkeğin kadının evine girmek istemesi yönünden bir imada bulunduğu ve kendi duygularını tatmin etmek ve kızı kendine yaklaştırmak adına söyleme gelen bir söz olduğu görülebilmektedir. Erkeğin kadının muhitine gitmek istemesi Leyla'nın üzerinden de erkeklerin istek ve arzularına değinmektedir. Ömer de Leyla ile bir ilişkiye girip onu kullanmak istemektedir. Ev bir kadının en güvenli alanıdır ve Ömer de televizyon repliklerinden görülebileceği üzere Leyla'nın evine ve güven sınırlarına girmeyi amaçlamaktadır. Küçük hanım denmesi ise bir baskınlık ve üstünlüğü temsil etmektedir, kadını kendi yanında da koruyabileceğini ve evinde gibi güvende hissedebileceğini anlatmaktadır. Erkek figürü yeniden otoritesini göstermiş ve baskınlığını ortaya koymuş bulunmaktadır. Ömer'in eserin devamında Leyla'yı arkadaşının evine çağırması ondan yararlanmak istediğini göstermektedir ve Ömer adı ile yansıtılan erkek tiplemesinden yola çıkarak erkeklerin namus bekçiliği yapmasına dikkat çekilmektedir. Ömer, eserde geriye dönüş tekniğinin yardımıyla Leyla ile ilişkisinden yola çıkarak toplumun yücelttiği erkek tipini yansıtmaktadır. Ömer tiplemesi, kızların namuslu olması gerektiğini düşünmektedir. Fakat kendisi istediği her şeyi yapabilmektedir. Çünkü kendisi bir "erkektir". *"Biraz sokulgan olurmuş kadın dediğin."* (Şahiner, s.22) diyen Ömer, çalıştığı yerdeki tüm kadınlarla ilişkiye girmeye çalışan, diğer yandan evleneceği kadının bakire olmasını isteyen bir karakterdir. Kadınların sokulgan olması gerektiğine inanan Ömer, Leyla'nın da diğer kadınlar gibi olması gerektiğini belirtmektedir. Ömer karakterinin konfeksiyon atölyesindeki kızlarla ilişkiye girdiğinin ortaya çıkması televizyon repliklerine Leyla'nın Ömer'e karşı beslediği duyguların değiştiği şeklinde yansımaktadır. Erkeklerin namus bekçiliği yapıp ardından kadınlara laf etmesi, kadınların duyguları ile oynaması

süregelen toplumsal algılarının göstergesidir. Bu toplumsal algıların kadınların namusuna ve insan ilişkilerine olumsuz bir biçimde yansımaktadır. Ömer tiplemesinin ihtiyaçlarını karşılamak adına Leyla ile olan ilişkisini göz ardı etmesini hatta yok saymasını göstermekte olup kadınlar arası ilişkileri de bozma şeklinde bir ilerleme yaratmaktadır. “*Artık yüzünü bile görmek istemiyorum.*” (Şahiner, s.24) şeklindeki söz ile Leyla’nın erkeklere olan güvencinin daha da sarsıldığını belirtmektedir.

Leyla karakteri Ömer’in davranışları üzerine hayatındaki diğer rastladığı erkekler gibi onun da önce erkekliğini düşündüğünü görülmektedir. Leyla’nın bastırdığı veya bastırmakta olduğu duyguları sözel olarak ifade edememesinden ötürü yaşadığı iç çatışması televizyon repliğinde kendini göstermektedir. Duygularını tercüme eden televizyon onun hayatla olan bağlantısını yani ifade edemediği veya açıkça söylememesi gereken sözleri aktarmasında rol oynamaktadır. Bekaret, toplumsal normlara göre bir kadının elinde tuttuğu önemli bir özellik olarak görülmektedir. Bekaretini kaybeden kadın kirli ve erkekler tarafından beğenilmeyen, namusu kirlenmiş varlıklar olarak görülmektedir. Toplumsal normların yarattığı baskıdan ötürü bir kadının tecavüze uğraması, fiziksel olarak istemediği bir şeyi yapması veya yapılmaya dayatılması yani kadının isteği dışında gerçekleşen bir olay olması bile erkeğin ve toplumun gözünde kendinde bulunan önemli ve toplumda farklı bir bakış açısıyla bakılmasını sağlayan bekaretini elinde tutamadığı ve kaybettiği düşüncesi hâkim olmaktadır. Televizyonda geçen birkaç replik Leyla’nın bekaretini kaybetmesinin yanlışlığını vurgulamaktadır. “*Orhan, ben kirlendim.*” (Şahiner, s.29) Televizyondaki bu replik ile Leyla’nın tecavüze uğradığını ve erkeklerin kadınlardan beklediği temizlik, yani bakirelik, kavramına sahip olmadığını anlatılmıştır. Bu repliklere rağmen Ömer, Leyla’yı kaçırmakta bir sıkıntı görmediğini belirtmiştir ve Leyla hayatında ilk defa kendi isteği ile bir harekette bulunma çabası içerisine girmiştir. Hayatı boyunca ailesinin ve özellikle etrafında bulunan erkeklerin baskısı altında yaşamasına rağmen kendi istediği için bir şey yapmaya karar vermiştir. Burada toplumdaki

baskın düşüncelerin getirdiği davranışların Leyla'nın bilincinden televizyona yansması görülebilmektedir. Televizyon Leyla'nın Ömer ile yapmak istediği fakat yapamadığı konuşmasını dile getirmektedir.

Çocukların kişisel gelişimleri bulundukları ortamlardan etkilenebilmektedir. Bir çocuğun yetiştiği ve büyütüldüğü ortam çocuğun yetişkinlik ve ergenlik dönemlerinde de farklı problemlere ve bakış açılarına sebep olabilmektedir. Şiddet içeren bir ortamda düşüncelerini ifade edemeyen çocuk özgüven eksikliği çekebilmekte veya ileriki hayatında insan ilişkilerinde zorlanabilmekte veya gereksiz tepkiler ile şiddet içeren yollara başvurabilmektedir. Ayşe'nin doğumundan sonra evde süregelen kavgalar ve şiddet içeren tartışmalar Leyla'nın gözünden Ayşe'yi (Leyla'nın kızı) kötü etkilediğini yansıtmaktadır. Leyla'nın hayalleri arasında Ayşe'nin sakin bir ortamda büyümesi ve babası tarafından fiziksel bir şiddete uğramaması yönündedir, çocuğunun gelişiminin etkilenebileceğini bilmektedir. Eserde televizyon Leyla'nın evindeki otoriter ve baskıcı ortamı yansıtmaktadır. Televizyonda geçen haber Ayşe'nin evde annesinin dövüldüğüne şahit olduğu bir ortamın gelişimine ve psikolojik durumuna yansıyacağını belirtmekte; yine Leyla'nın erkek otoritesi altında yaşamaktan sıkıldığı anlaşılabilmektedir: *“Çocuklar büyüdüğü ortamdaki eksi enerjiyi çeken bir mıknatıs gibidir. Anne babalar, çocukların yanında tartışmaktan kaçınmalıdır.”* (Şahiner, s.43) sözü ile çocukların evde huzurlu bir ortamda büyümesi gerektiğini belirtilmiştir. Bu durum televizyon yardımıyla aktarılan aile ortamı ve çocuk gelişimini etkileyen ailevi durumlara dikkat çekilmektedir. Kadınların hor görüldüğü bir ortamda kız çocuklar da geri plana atılmaktadır.

II.B. Dil Özelliklerinin “Antabus” Romanında Aktarımı

Dil ve kültür eserlerin temel yapısını belirleyen öğelerdir. Kültürün eserdeki aktarımı dilin kullanım farklılıkları eserdeki zaman akışından geçtiği yer ve eserdeki değişimlere kadar birçok farklı alanın gidişatını etkilemektedir. “Antabus” adlı yapıtta kültürün anlatım dili üzerindeki etkisi görülebilmektedir. Dil kullanımı karakterlerin toplumsal kimliklerini ve içinde

bulundukları toplumları aktarmakta bir aracı işlevi görmektedir. Karakterlerin içsel çatışmalarını yansıtmaktadır. Toplumun aksayan yönleri eserlerde dil ile aktarılmaktadır ve “Antabus” romanında toplumsal yapıyı ve kültürü eleştiren bir yapı kullanılmaktadır. Bazı yerlerde gerek argo kelimeler gerekse de halk dilinden söyleyişler yer almaktadır. Anlatımda genel olarak yalın bir dil kullanılmaktadır ve Leyla karakterinin gözünden yansıtıldığını anlatmak ve okuyucuya eserdeki karakterin yaşadıklarını daha fazla hissettirebilmek amacıyla “ben dili” kullanılmaktadır. Leyla’nın yaşadığı toplumsal sorunlar, dildeki ironiler, kelime oyunları ve bazen kasvetli ifadelerle aktarılır: “*Vurma anneme*” veya “*Hayatımda ilk kez biri beni savundu.*” (Şahiner, s.44), “*Hadi yatağa geç dedi (...) ben istemedim.*” (Şahiner, s.38) Bu da romanın toplumdaki adaletsizliğe ve eşitsizliğe dair eleştirisini derinleştirir. Toplumda Leyla gibi hayatlar yaşayan pek çok farklı kadın bulunmakta ve birçoğu seslerini çıkaramamaktadır. Halk dilinden söyleyişler ve ögeler de bu durumu destekler nitelikte ve her kesimden kadına ulaşabilmek ve bilinç kazandırabilmek amacıyla kullanılmaktadır. “*Yeni evli zaar.*” (Şahiner, s.12), “*Pü suratına!*” (Şahiner, s.89) gibi ifadeler yer verilerek halk söyleyişlerinde, toplumsal durumlar, adaletsizlikler, insan ilişkileri ve sosyal normlara yönelik eleştirilerin de yer aldığı gösterilmek istenmiştir. Eserde yazarın sözcük seçiminin olay akışına ve toplumsal normlara göre şekillendiği görülebilmektedir. “Mazlum” kelimesinin sözlük anlamı boyun eğen, uslu, uysal olup eserde de bu anlamlarıyla kullanılmaktadır. Toplumda daha az baskın olan bir karakter tiplemesini yansıtmaktadır. Toplumsal normlara ve sözcüğün ilk anlamına göre şekillenen bu isim eserde Leyla’nın “hayali/kurmaca” sevgilisini anlatmaktadır. Leyla, hemşirenin Mazlum’u kendisinin gizli sevgilisi olduğunu düşünmekte olup kocasından kaçmaya çalıştığı çıkarımını yapmaktadır. Mazlum kelimesi bir yandan da hemşirenin üzerinden aslında toplumun kadınların namusuna ve namus bekçiliği yapmayan erkeğin de boyun eğen bir erkek olarak gösterildiğine delalet eder. Mazlum, namus meselelerini kafaya takmayan, rahat, evliliğe daha düşük değeri olan bir kurum olarak bakan bir birey olarak

açıklamaktadır, hemşirenin gözünden Leyla toplumda yadırganan bir kadın tipidir. Bu noktada iki figür arasında da çatışma bulunmaktadır: Aydın, okumuş hemşire figürü ile okuyamamış kadın figürü.

Argo kullanımına eserde sıkça yer verilmektedir. “*Ulan kocam dövse evinize almazsınız (...)*” (Şahiner, s.75) ve “*Orospuuu, bu saatte sokaklarda ne işin var (...)*” (Şahiner, s.39) şeklinden kullanılan argo kelimeler okuyucuyu eserin içinde kendini Leyla karakterinin yerine koymasına bir aracı olmuş ve kadının toplumda maruz kaldığı sıfatlara açıkça yer verilerek istenmiştir. Argo söz ve kelime kullanımı yapıtta Leyla’nın yakarışlarını aktarmakta ve Leyla’nın yaşadığı durumlara karşı tepkisini ortaya koymaktadır. Karakterlerin yaşadığı çevrenin ve toplumsal sınıfın etkisiyle, dil gerçekçi bir şekilde şekillenir.

Yapıtın bir bölümünde Leyla karakterinin kızı Ayşe’nin okuldaki dersleri için şiir yazdığı görülmektedir. Şiirde kadının ve çocuğun mutsuz ev ortamında yaşadığı zorluklar ve süreç anlatılmakta olup buradaki şiirsel dil özelliği kadın probleminin aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Şiir kullanılmasının sebebi kısa ve öz bir biçimde istenilen konuyu aktarma ve odakta bir konuyu tutarak doğrudan aktarım yapabilme isteği olabilir. Şiir ile yapıtın genelinde kadının yaşadığı zorluklar ve kadınların erkekler tarafından metalaştırılıp hor görüldüğü bir toplumda bir varoluş çabası içinde olduğu görülebilmektedir. Şiirlere yer verilerek aynı zamanda ironi sanatına da başvurulmuştur. Şiir çocuğun okul ödevi olarak okuyucuya gösterilmiştir ancak aslında Leyla’nın yakarışlarının yazıya dökülmüş halidir. “*Sokakta kış evde yazdı, evi ne çok sevsem azdı!*” (Şahiner, s.63) şiirden bir kısım olarak örnek gösterilebilmektedir. Bu şiir üzerinden evdeki huzursuz ortam anlatılmıştır ve çocuğun doğru bir ortamda büyümediğine dikkat çekilmiştir.

Leyla karakteri çok sayıda argo kelime kullanmaktadır. Yapıtın genelinde bulunduğu durumdan memnuniyetsizlik durumu dikkat çekmektedir. Bu durumu aktarmak adına Leyla karakterinin dil kullanım şeklini genelde argo kelimeler şekillendirmekte ve Leyla’nın baskı

altında yaşadığı hayatından kurtulmak istediğini dile getirme şeklidir. “Lan, orospu vb.” kelimeler bu durumda örnek gösterilebildiği gibi anlatımı etkin kılmak için de kullanıldıklarını söylemek mümkündür.

Kültür, olay örgüsünü yansıtmadaki önemli unsurlardandır. Kültürün varlığı olay örgüsünü anlamlandırmayı ve yapıtın yorumlanmasını kolaylaştırmaktadır. Yapıt, bulunduğu kültüre göre şekillenir ve bulunan karakterler ile tipler bu çerçeve içinde şekillenir. “Antabus” adlı yapıtta yer alan durum baskıcı bir kültürün özelliklerini yansıtmaktadır. Toplumdaki ataerkil düşünceler, kadınların bastırılan duyguları etrafında şekillenmiştir. Modernleşememenin ve kadının metalaştırılmasının göstergelerine romanda rastlanmaktadır. Leyla’nın ailesi ve etrafındaki kişiler bakireliğe çok önem veren, kadının erkeğin sözünden dışarı çıkmaması gerektiğini düşünen ve kadının hareketlerinin namusuna uygun açıda olmasını isteyen, açık kıyafetler giymemesi, kendini kapatabildiği kadar kapatmasını, dikkat çekmesini istemeyen bir topluluktur. Kültürün kullanımı yapıtta bu baskıcı tipik toplum şekline eleştiride bulunmaktadır. Kültür özellikleri, kadının kalıplara sıkıştırılmış olmasının ve görevinin evden ibaret olduğu yargısı olmasını yansıtmaktadır. Leyla etrafındaki baskıcı toplum yüzünden - hareketlerinden her şeye- psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Tecavüze uğrayıp hamile kalması toplum tarafından evlenmeden bakireliğini yani namusunu kaybetmesi şeklinde yorumlanmaktadır. Leyla’nın kocasının onu bakire olmamasına rağmen alması da kitaptaki kültür çerçevesinde ailesi ve etrafındakiler tarafından yargılanmasına yol açmaktadır. Leyla’nın ikinci çocuğunun doğana kadar erkek olduğunun düşünülmesi Leyla’nın bu durumda kocası tarafından az da olsa bir saygı çerçevesi içerisine girmesi de toplumdaki erkek çocuk yapma ve topluma bir erkek evlat yetiştirme görevini yerine getirmek zorunda olduğunu gösteren bir başka kültürel özelliktir. Kültür toplumun yapı taşıdır ve olayların aktarılmasındaki görevi yapıtın geneline yansıtmaktadır.

II.C. Bilinç Akışının Romandaki Kullanımı

Bilinç akışı, karakterlerin düşüncelerini göstermek ve eserde derinlik yaratmak adına kullanılan bir tekniktir. Bilinç akışı ile karakterin kişilik özellikleri ve bulunduğu uzamdaki hayatına bakış açısı açık bir şekilde gösterilebilmektedir. “*Antabus*” adlı yapıtta bilinç akışına sıkça yer verilmekte ve odak figür olan Leyla karakterinin yaşadığı olaylar hakkında duygu ve düşüncelerini belirtmektedir. Leyla’nın “*Alyansı parıl parıl parlıyordu. Yeni evli zaar. Yeni evliler hep böyle ocakta yemekleri varmış gibi telaşla koşar kocalarına*” (Şahiner, s.12) şeklindeki sözüyle hastanede tanıştığı hemşirenin evlilik hayatı hakkında yorumda bulunmaktadır, kadının evliliğe bakış açısı anlatılmaktadır. Leyla karakteri kendi evliliğinden yola çıkarak evlilik düşüncesi hakkında bir genelleme yapmaktadır. Alyans üzerinden kadının toplumsal sınıf ayrımına değinilmiş ve iki kesimde yaşayan insanların hayatlarının ne kadar değişiklik gösterebildiğini belirtmiştir. “Eli çabuk hemşire” figürü eserde gösterilen diğer tüm kadın tipleriyle çatışmaktadır. Romanda evlilik, insanı eve bir kuşun kafese hapsolması gibi yansıtılarak yer verilmiştir ancak hemşire kadın tipi; okumuş, iyi aile kızı, ailesinin yardımlarıyla başarı elde edebilen, modern bir kadındır. Bu iki kadın tiplemesi arasındaki çatışma özellikle bilinç akışına yansıtılarak kadın ve evlilik kavramları üzerinden cahil ve okumuş kadın ayrımına değinilmektedir. Leyla’nın “*Hemşire oramı buramı mor; çarık çürük görünce acıdı zaar, kocamdan kurtulup sevdiğim erkekle kaçayım istiyor. Hükmünü vermiş; Mazlum benim sevdiğim adammış. Sevdiğim adam, yani Mazlum; başka bir adamla evliyken kendisine kaçmamı hiç takmayacakmış. Ne varmış ona gittiğimde bakire değilsem, biz birbirimizi sevdikten sonra...*” (Şahiner, s.13) sözü ile bilinç akışı tekniği modern ama toplumda yadırganan bir erkek tiplemesini anlatmaktadır. Mor olan vücudunun erkek gücü ve baskısı altında kaldığını ve bakire olmamasının bir sorun yaratmadığına değinilmiştir. Mazlum adı ile yansıtılan erkek tiplemesi, evliliği ayrılmaz bir bütün olarak görmeyen, erkeklerin kadınlar ile eşit olarak geçindikleri bir durum olarak aktarılmaktadır. Mazlum’un sözlükteki

anlamı gibi boyun eğen, uslu, uysal bir tip olması, toplumdaki Mazlum gibi erkek tiplerinin gereksiz ve bir kadına bile söz geçiremeyeceğinden yola çıkarak bu erkek tipine güçsüz bir kişilik katmaktadır. Hemşirenin Leyla hakkında Mazlum karakteri ile bağdaştırmasının aksine eserdeki bekçi ortaya çıksa bile Ömer'in tek düşündüğü Leyla ile ilişkiye girip amacına ulaşmaktır. Leyla karakteri, Ömer'i askere gitse bile bekleyeceğini ifade ederek ona bağlılığını ve sevgisini gösterirken, Ömer yalnızca "Bakarız." şeklinde cevap vermektedir. "*Ömer ustabaşı ya, daha çok yoruluyor. O uzanacak ben yemekleri yapacağım, buzluktan tavuğu çıkarıp çözdüreceğim, fırında patatesli tavuk yapacağım.*" (Şahiner, s.25) diyen Leyla, ailesinden de gördüğü gibi erkeklerin el üstünde tutulması gerektiğini düşünmektedir ve Ömer hakkında kurduğu her cümlede "ben" kişisine bağlı eylemler bulunmaktadır. Buzluktan çıkarıp kadının yemek yapması toplumun kadınlara yüklediği bazı sorumluluklara değinmektedir. Ben kişisi her zaman harekette bulunan kişidir; kendisi ev işlerini yapar, ortalığı silip süpürür, yemek yapar. Erkek ise yatar ve ev için para kazanır.

Leyla'nın çalıştığı atölyenin sahibi Hayri Abi, Leyla'ya tecavüz ettikten sonra onu hamile bırakmıştır. Hayri Abi ile yansıtılan erkek tiptemesi, evli olmasına rağmen başkalarının kadınlık haklarında hak iddia eden bir tip yansıtılmıştır. *Konfeksiyon atölyelerinde geniş, alt tarafında kumaş bölmesi olan kesim masaları olur. Bildiniz mi? Ben bildim.*" (Şahiner, s.27) şeklindeki Leyla'nın iç monoloğunda geçen kesim masası tecavüze uğramanın maddeleştirilmiş halidir. Konfeksiyon atölyesinin alt tarafını bilmesi erkekler tarafından karşılaştığı zorlukları anlatmaktadır. Leyla'nın tecavüze uğraması onun üzerinde büyük bir etki bırakmış ve ailesinin hep ona uyguladığı bakirelik yeminini yerine getiremediği için suçluluk hissetmektedir. Erkeklerin ve ailenin baskısı da bu şekilde anlaşılabilir.

II.D. "Antabus" Sembolünün Yansıtılması

"Antabus" leitmotivi yapıtta kullanılan bir diğer sembolik öğedir. Antabus ilacı alkol tedavisinde kullanılan bir ilaçtır. Kitabın başlığına da ismini veren bu ilaç alkol bağımlılığını

yenmeye aracı olmaktadır. Alkol, karakterlerin hem içsel bozukluklarının hem de toplumsal sorunlarının sembolüdür. Antabus yapıtta Leyla'nın kocasına bağımlılığını yenmeye karşı kullanılmıştır. Kocasını alkole bağımlı olmasından dolayı hem karısına hem de kızına zor zamanlar yaşatmakta ve evdeki aile ortamında huzursuzluk yaratmaktadır. Alkol evde huzuru bozan ve fazla tüketim sonucu bilinç kaybına yol açan bir maddedir. İnsan ne yaptığı bilincinde olmayacağı için etkisi geçtiğinde de ne yaptıklarını hatırlamazlar. Leyla karakteri kocasının alkol bağımlılığının üstesinden gelmek adına Antabus adlı ilaca başvurur, ilaç çok kullanılırsa veya alkol ile tüketilirse ölüme yol açabilmektedir. Leyla gizli gizli kocasına bu ilacı vermeye başlar, ilaç etkisini göstermeye başlar fakat kocası Remzi ilaçtan bihaber olduğu için alkol tüketimine devam eder ve ilaç tehlikeli bir duruma gelmeye başlar. Antabus ilacı yapıtta Leyla'nın kaçma ve baskıdan kurtulma isteğini dile getiren sembolik bir ögedir. Yaşadığı toplumdaki baskıcı kültür anlayışından ötürü yaşadığı zorlukları atlatmak adına ilaca başvurur ve kocasının onu çocuğunun önünde dövdüğü ev ortamından kurtulmak için aralanan bir kapı olarak bu ilaç gösterilebilmektedir. Leyla kocasına ilaçları yarım yarım vermektedir, kocasını öldürmemek adına bu yola başvurmuştur. Antabus ilacı kitabın başlığı olarak da kullanılmıştır, bunun sebebi yapıtta işlenen kadın sorunsalına ve toplumdaki cinsiyet eşitsizliğine değinmektir. Toplumda Leyla gibi pek çok kadın aynı durumu yaşamakta ve kocaları tarafından şiddet görüp üzerlerinde namus bekçiliği yapmalarına maruz kalmaktadır. Yapıt tüm bu durumların eleştirisi ve bunları yaşayan bir kadının kurtuluş öyküsüdür. Antabus olarak adlandırılmasının sebebi de bu durumda olan kadınlara umut ışığı olmak ve toplumsal normları eleştirmektir.

II.E. “Kaçış” Sembolünün Antabus Romanında Kullanımı

Kaçış, Antabus'ta sıkça tekrarlanan bir leitmotivdir. Karakterler, bir çıkış yolu arayarak toplumsal gerçeklikten ve içsel problemlerinden kaçmak isterler. Ancak bu kaçış genellikle geçici olur ve onları yalnızlık ve yabancılaşma ile yüzleştirir. Yapıtta yer alan Leyla karakteri kaçmak için kocasından nasıl kurtulması gerektiği üzerine planlar yapar ve romanın yarısı

Leyla'nın yakarışları ve planları üzerinden işlenmektedir. Leyla karakteri kocasından kurtulmak adına Antabus adlı alkol bağımlılığını yenen bir ilacı kullanmaya başvurur. Kaçmak için ilacı kocasına gizli gizli vermeye başlar. Kaçmak için en büyük adımı ilacı vererek atmış olur. Kocasının baskısı altında yaşadığı ve eş olma rolünü yerine getirmeye zorlandığı evden özgür, kendi ayakları üzerinde duran bir kadın olmak adına kaçmak için uzun süre üzerine kafa yorar. Bu tip toplumlarda kadınların yaşadığı baskıdan ötürü onları normalde yapmayacağı şeyleri yapmasına demeyeceği şeyleri demesine itmektedir. Leyla karakteri de toplumsal normlardan ve yaşadığı zorluklardan kurtulmak adına kendini dünyaya adım atmaya gayret gösterme içinde bulur. Normalde her şeyi televizyondan öğrenen, dışarı çıkmasına izin verilmeyen Leyla, kaçma cesaretini gösterir ve çocukları için ayakları üzerinde duran bir kadın haline gelir.

III. SONUÇ

Seray Şahiner'in "Antabus" adlı romanında erkek otoritesinin baskın olduğu bir toplumda kadının yaşadığı zorluklar ve erkeklerden gördüğü otoriter tutum anlatılmaktadır. Sonuç olarak romanda tarih boyunca süregelen toplumdaki konumunu, karşılaştığı ayrımcılığı ve şiddetle ilgili mücadelesini ele almaktadır. Roman, erkek egemen bir toplumda kadının sadece fiziksel değil, ruhsal ve toplumsal bir varlık olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Leyla'nın yaşadığı içsel çatışmalar kadınların yüzleşmek zorunda kaldığı adaletsizliği simgelemektedir. Romanda Leyla'nın ailesi ile ilişkilerinden iş yerindeki çalışmalarına kadar erkeklerin yönettiği bir ortamda yaşamaktadır. Eser boyunca erkekler kadınlardan hep yararlanmak istemekte fakat bakire olmayan kadınlara da laf etmektedir. Bu anlatım yapıtta kullanılan sembolik öğeler yardımıyla desteklenmiştir. Toplumsal normların, karakterin içsel çatışmalarının ve kadının varoluş mücadelesinin anlatıldığı yapıtta yalnızca alkol sembolü ile değil gerek kullanılan dil gerek de kullanılan semboller yoluyla okura aktarılmak istenmiştir. Televizyon sembolüne yer verilerek dış dünyaya bir kapı aralanmış,

günlük konuşma dilinde kullanılan ifadelerle yer verilerek okuru olayın içine daha da entegre etmek istenmiştir. Baskıcı toplum modeli üzerinden kültürel durum aktarılmış, çocukların evde annesinin dövüldüğünü görmesi üzerinden yine kadın ve özellikle çocuğun kız çocuk olmasına değinilmiştir. Kadının dövüldüğünde ses çıkaramamasına, istediği kıyafeti giyememesine ve istediği adamla evlenememesine ataril toplum düzeni üzerinden bahsedilmiştir. Yapıt boyunca Leyla karakterinin çocuklarını alıp kaçmak istemesi üzerinden olay akışı anlatılmış, bilinç akışı tekniği ile Leyla'nın kritik anlardaki düşüncelerine derinlemesine yer verilmiştir. Hem okumuş hem de okumamış kadın tiplerine yer verilerek aynı toplum içerisinde farklı bakış açılarına yer verilmiştir.

Kadın olmanın gerçekleri, toplumsal normların baskısının anlatıldığı yapıtta semboller üzerinden bir bütün olarak aktarılmış olup kadının toplumda daha özgür ve bağımsız bir birey olma yolunda karşılaştığı zorluklara dikkat çekerken Leyla'nın kendi kimliğini de keşfetmesine ışık tutmaktadır.

Tarihsel olarak kadın erkek egemen toplumlarda erkekler tarafından bir sürü otoriter baskı, şiddet, baskı ve ayrımcılık ile karşılaşmasına yapıtta karşı çıkılarak bir kadının yaşam mücadelesi vererek kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmesi ve hayat ile başa çıkabilmesi anlatılmıştır.

KAYNAKÇA

Şahiner, S. (2023). *Antabus*. Everest Yayınları.

Uğur, V. (2022). Seray Şahiner'in Eserlerinde Kadınların Sınır İhlalleri. Erciyes Akademi, 36 (Özel Sayı- Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu), 1659-1667.
<https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1192270>